

MAGYAR SIKETNÉMA-OKTATÁS

A „SIKETNÉMA-INTÉZETI TANÁROK ORSZ. EGYESÜLETÉNEK“ HIVATALOS LAPJA.

Megjelenik minden hó elején legalább egy ivnyi terjedelemben.

Szerkesztő:
Kegler Ferenc egyesületi titkár
 Budapest, VII. Aréna-út 64. szám.

Kiadó és laptulajdonos:
 a **Siketn.-int. Tanárok Orsz. Egyesülete.**

Kiadóhivatal:
 Kecskemét, III. Csányi-utca 3. szám.

Az Egyesület hivatalos ügyeiben minden irat
Klis Lajos elnökhöz küldendő
 Budapest, VIII. Mosonyi-utca 8. szám.

Előfizetési ár egy évre
 tagoknak 7 korona, másoknak 12 korona.

A tag- és lapdíjak **Völker József**
 egyesületi pénztárnokhoz küldendő k
 Sopron, Siketnémák intézete.

Tartalom. A siketnéma-intézetek kertgazdasága. Szobolovszky István. — A mássalhangzók (konzonánsok) kifejlesztése a siketnémák I. (artikulációs) osztályában. Irta Stern Ottó, fordította Váradai Zsigmond. (Folytatás.) — Szakirodalmi szemle. — Küzdelem a létért. K. — Vegyesek.

A siketnéma-intézetek kertgazdasága.

Látjuk és észleljük, hogy a XX. század iskolája hovatovább az u. n. munkaiskolában nyeri jellegzetes érvényesülését. Ez az iskola többé-kevésbé már legyűrte a múlt századok konzervatív, fejlődést bénító módszereit, olyanoknak adott teret, melyek a tanuló passzív iskolai szerepét az aktivitás, az öntevékenység mezejére terelték, ahol a tanuló ereje, egyénisége teljesen szabadon érvényesülhet. Hogy azonban a tanulónak mindenkoron kellő alkalma legyen az öntevékenységre, a reális cselekvésre, az iskola minden egyes tanítási tárgyat oly keretbe állít, mely a gyermek-pszichologia követelményeit zárja körül. Ilyen keret többek között a pedagógiai-kézimunka, mely szerint első a cselekvés, az alkotás, a tapasztalás s csak azután következik az elvonaás, a szó és a betű, vagyis a tankönyv. Természetes, hogy ez a módszer sokkal tökéletesebb, célravezetőbb, mint egyéb minőségű s irányú módszerek, melyek jobbjára csak az u. n. üres szótudásra képesítették a tanulót.

A siketnéma-oktatás módszertana sokkal jobban hajlik a munkaiskola felé, mint más iskolaké. Ennek egyik világos bizonyossága a kézügyességi oktatás, mely a munkaiskolának mintegy alapjául tekinthető. Azonban ettől eltekintve, még sok olyat találunk a siketnéma-intézetekben, mely távol esik a munkaiskola bizonyos követelményétől. Sőt azt mondhatjuk, hogy maga a kézügyesség sem mentes minden hibától, épp azért nem árt, ha ennek kapcsán rámutatunk a hibák egynémelyikére. Tudjuk, hogy a kézügyességi oktatás ez idő szerint leginkább a szem, a kéz, az izomérzés stb. fejlesztését s tökéletesbítését célozza. Ámde mindez a munkaiskola kívánalma szerint nem elég ahhoz, hogy a célnak teljesen megfelelhessen. Mert nem szolgálja azt a célt, mely az egyes tanítási tárgyaknak a pedagógiai kézimunkával való szoros összefűzését eredményezné.

Vajjon miért ne lehetne pl. a mértant, a beszédtanítást, a számtant, a természetrajzot, a természettant stb. a kézügyességi oktatás keretébe vonni? Hisz tisztában lehetünk azzal, hogy a pedagógiai kézimunka egyike a *legtökéletesebb szemléleteknek*, melyeknek a siketnéma oktatás szempontjából megbecsülhetetlen az értéke. Minél többoldalúlag foglalkoztatjuk a siketnéma meglévő érzékeit, annál alaposabb tudást nyújtunk neki s annál önállóbb egyénné neveljük. Ne feledjük el, hogy a pedagógiai kézimunka révén keletkezett szemlélet felette kedves a siketnéma hangbeszéde helyes és teljes kialakulásának. Épp ezért nem is találok szerencsés megoldásnak azt, amivel illetékes köreink ez idő szerint foglalkoznak, hogy a kézügyességi oktatás ezen túl csak egy, a kézügyességi oktatásban kiválóan jártas egyén vezetésére bizassék. A beszédtanítás s egyéb tantárgyak tanítása szempontjából sokkal észszerűbb lenne, hogyha a jelzett műveletet minden egyes osztályfőnök, még pedig az illető tanítási tárgy keretében (a beszédtanítás, a mértan, számtan) végezné. Ennek révén a siketnéma fogalmai, ítéletei, következtetései, általánosításai, beszéde stb. egyenesen magából a reális cselekvésből, a tapasztalathból sarjadnának ki, mi többet érne, mint az u. n. üres szótudásra való képesítés.

Tagadhatatlan ugyan, hogy a kézügyességi oktatáshoz kiválóan értő tanár vezetése mellett többet nyerhetne a siketnéma bizonyos iparágra való előkészítést illetőleg, mint az előbb említett esetben, ámde ne feledjük el, hogy ez a művelet korántsem lehet egyes egyedüli célunk. Nem azért tanítjuk a kézügyességet, hogy általa a siketnémából kész *iparost neveljünk*, hanem azért, *hogy a benne levő pedagógiai értékeket nevelés-tanításunknál haszonnal értékesíthessük*. Arról, hogy mi úton-módon lehet a beszédtanítást s már erre alkalmas tanítási tárgyakat a pedagógiai kézimunkába vonni, egy másik cikk keretében szólok.

Mindenekelőtt az a kérdés vetődik fel, hogy azokkal a tényezőkkel, melyek ez idő szerint a siketnéma-intézetek kézügyességi oktatásban szerepelnek: eleget tettünk-e a munkaiskola valamennyi követelményének? Korántsem. A munkaiskola alatt olyan iskolát kell értenünk, melynek tanítási tárgyai nemcsak az osztály és a kézimunkaterem, hanem a kert, a mező, az erdő, a laboratórium, a szociális élet stb. szuggeszcióiból is táplálkoznak. Igen messze vezetne, ha az említett források mindegyikének részletezésére kiterjeszkedném. Épp ezért ezúttal csak a kertgazdaság nevelői értékére kívánok röviden rámutatni. E téma ugyan nem egészen új; régebbi keletű, melylyel nemcsak én, hanem mások is foglalkoztak már. Hogy miért és hol feneklettek meg a hangoztatott üdvös elvek, okát ennek nem célok kutatni. Inkább felújítom az eszmét, mert ismétlem, oly értékeket találok benne, melyek érvenyesülése révén igen sokat nyerhetne a magyar siketnéma-oktatás fejlesztése s tökéletesítése. A teljesség kedvéért az ide vonatkozó fejtegetéseket két főkörre osztom. Nevezetesen az általános nevelő s a speciális körre. Az általános nevelő körben vázlatosan rámutatok mindarra, ami a kertgazdaságból a siketnéma nevelés-oktatására hárul. A speciális kör ténykedése pedig abban rejlik, hogy világosságot gyűjtsen azokban a sötét, nyomott régiókban,

melyek a siketnéma bizonyos gazdasági ágazat üzésére hajló képességeit többé-kevésbé, vagy egészében elnyomják és s ezzel az időmítással kizárólag az ipari tényezők karjaiba kényszerítik.

A kertgazdaság nevelő értéke legszembeszökőbben a munkaiskolában domborodik ki. Azonban ennek első típusa korántsem az öreg Európában, hanem a tettek, a reális cselekvések hazájában: Amerikában keletkezett.

A dolog természetében rejlik, hogy ennek üdvös eszméi nemcsak az épérzékűek iskoláiba, hanem a fogyatékos érzékűeknek iskoláiba is behatoltak, ahol a speciális módszerhez alkalmazva, meg is honosítottak. Amíg a magyarországi siketnéma-intézetek a nagyvárosok sivár, rideg, kietlen háztömegei közzé vannak ékelve, ahol a növendékek a természettől teljesen elidegenülve nőnek fel, addig pl. az Egyesült Államok siketnéma-intézetei fás, bokros, pázsitos területeken, u. n. iskolakertekben állanak, melyeket maguk a növendékek művelnek. Ez egymagában véve is eléggé bő forrása a beszéd, a természettudomány, a kertgazdaság, a kézügyesség stb. tanításának. Minálunk, sajnos, mindezeket pusztán az intézet négy fala között tanítják. Ez alapján szülőoka a magyar siketnéma-oktatás bizonyos félszűzségének, fásultságának is.

Azonban már hazánkban is kezd derengeni. Az az üdvös szellő, mely az amerikai munkaiskola felől fujdogál, minálunk is felrázta a konzervatívizmusban tespedő iskolákat. Ma már az állam is belátta a kertgazdaság nevelői értékének a fontosságát. Hovatovább fokozottabb gondot fordít a gazdasági oktatásnak a különböző iskolákban való meghonosítására.

A siketnéma-intézetek tantervében benne van ugyan, hogy a kézügyességi-oktatás, ott ahol lehet, az egyes gazdasági foglalkozásokból is merítse anyagát. Azonban eme hangoztatás a legtöbb intézetben csak írott malaszt maradt. Pedig nagyon is megérdemelné, hogy az ige nemcsak ige legyen, hanem testté is váljék.

Ezek előrebocsátása után lássuk már most a kertgazdaság általános nevelői értékét.

Számos gyermek-pszichológiai megfigyelés arról tanúskodik, hogy valamint minden épérzékű, azonképen a siketnéma gyermek is vonzódik a természethez. A gyermek eme vonzalma leginkább az egyes gazdasági munkakörökben szokott érvényesülni.

A falusi és kisvárosi gyermek otthon, amikor csak szerét ejtheti, kapál, ás, gyomlál, öntöz, ültet a kertben. Szive repes örömeiben, hogy már maga is ápolhatja a picit növényt. A gyermeknek említett tevékenysége kezdetben csak játék, de később már a valódi munka jellegét ölti magára. Természetes, hogy mindez jótékony hatással van a gyermek egész lényére, így többek között a nyelvkincsére is. A kertgazdaságban levő tárgyak, jelenségek, azt ott végbemenő cselekvések gazdagítólag hatnak a gyermek nyelvkincsére. Azzal tehát, hogy a kertgazdaságot a nevelés-tanításunkban mellőzzük, bénítjuk a siketnéma nyelvkincsét. Az épérzékű gyermek nemcsak otthon, hanem az iskolában is elég alkalmat talál arra, hogy egy-egy bizonyos kertgazdasági munkának részesévé váljék. Másképp áll azonban a dolog

a siketnéma gyermeknél. A siketnéma gyermek 7—8 éves korában elhagyja a szülői házat, intézetbe kerül. Itt pedig teljesen légmentesen el van zárva a természet ölen végbemenő gazdasági munkáktól. A nagy vakációban, amikor a siketnéma hazakerül, a gazdasági munka javarésze már be van fejezve. Így csak a megérett természetet látja, de nem látja, nem élvezi az ébredő természetet, mely az ő lényével teljesen azonos jellegű. Ebből is látható, hogy a siketnéma mindenképen meg van fosztva attól a munkától, melynek körében nevelkedett. Kiszakítjuk őt a természetes környezetből és teljesen ellentétes körülmények közé helyezük. Olyan, mint egy mezei virág, melyet kisdéd korában kihúznak az anyaföldből, cserépbe ültetnek s az intézet rideg falai közé helyeznek.

Ennek azután egyéb következménye is szokott lenni. Nevezetesen az a siketnéma, akit minden gazdasági munkától teljesen távol tartanak, később u. n. „úri“ jelleget ölt magára, minélfogva a gazdaság körébe eső valamennyi munkát lebecsüli, lenézi s egyben irtózik, fázik attól, mert félszeg okoskodása szerint nem neki való munka az, melyet „paraszt“ névvel illetnek. Sokszor hallottam, hogy a nagy vakációban otthon tartózkodó siketnéma szégyennek, lealázónak tartja, hogy a földműveléssel foglalkozó szüleinek itt-ott segítő kezét nyújtson.

Várhatjuk-e az így nevelt siketnémától, hogy a gazdasági növényeket, gyümölcsfákat, továbbá a gazda ingyen munkáit: a hasznos madarakat kellőleg értékelje, szeresse, ápolja s védje? Korántsem!

De menjünk tovább. Nézzük a kertgazdaság *egészségi értékét*. A kertgazdaság mozgás a szabadban, így tehát mentes mindennemű és rendű egészségcsorbitó tényezőtől. Kitünő ellenszere a zárt helyen hosszabb ideig tartó lekötöttségnek; az iskolai egy helyben ülésnek. A siketnéma-oktatás úgy elméleti, mint gyakorlati oldala ez idő szerint még csak zárt helyeken történik; már pedig a folytonosan zárt helyen való tartózkodás nemcsak árlalmas az egészségnek, hanem gyűlöletes is. Nem csoda, hogy a tanulók a mostani iskolákat csak *börtönnnek* tekintik, ahonnan mielőbb szabadulni szeretnének. Ebből minden különleges indokolás nélkül beláthatjuk, hogy a siketnémáknak a szabadban való gyakori tartózkodása sokkal szükségesebb, mint az épérzékűnek. A kertgazdaság oly tényezőket tartalmaz magában, melyek igen alkalmasak arra, hogy a siketnéma érdeklődését, figyelmét a természet fejlődésére tereljék. A fejlődés megismerése nem egyéb, mint a valóságnak, az igaznak, a törvényszerűségnek a megállapítása. Megjegyzendő, hogy ezt a műveletet korántsem egynéhány kirándulással, hanem a természet tárgyaival, jelenségeivel huzamosabb ideig tartó foglalkozásokkal lehet csak elérni.

Miért? Azért, mert a természet a fejlődés törvényénél fogva folyvást változik. Hisz tudjuk, hogy pl. az, ami ma csak bimbó, holnap vagy holnapután már virág lesz. Aki tehát nincs tisztában a természet ölen végbemenő változásokkal, vagyis a fejlődéssel, annak az arra vonatkozó fogalmai, ítéletei, következtetései, általánosításai is téves jellegűek lesznek.

A gyermek természetében rejlik, hogy sokkal jobban érdeklődik a fejlődő, az élő tárgyak iránt, mint a holt, élettelen tárgyak iránt, mert hisz ő maga is fejlődik. Innen ered tehát a gyermeknek a fejlődő természet iránti vonzalma. A mostani siketnéma-oktatásban nem találunk tényezőket, melyek a siketnémát a fejlődés megismerésére vezetnék. A slójd és a női-kézimunka kizárólag a holt, az élettelen tárgyak, anyagok megmunkálásából, átformálásából áll. Világos tehát, hogy itt az élettanításról szó sem lehet.

Elvitázhatatlan a kertgazdaság *kedélynemesítő* szerepe is. Hisz tudjuk, hogy az egyén lelki ténykedései alapjukban véve nem egyebek, mint a külső világ folytonos szuggeszciói. Eszerint, amilyen a környezet, melyben a siketnéma tartózkodik, avagy tartózkodott, olyanná válik a lelke, illetve a kedélye is. Már pedig tény, hogy a kertgazdaság szuggeszciói sokkal több üdeséggel, összhanggal vannak fűszerezve, mint a tanítás mesterséges szuggeszciói, melyek végeredményükben véve a lelki élet ridegségére, fásulságára vezetnek. Bátran állíthatjuk, hogy a kertgazdaság a siketnéma érzelmeinek fejlesztésére s nemesítésére, különösen pedig az erkölcsi és az esztétikai érzelmekre kiváló jelentőséggel bír. A természet kedélynemesítő jellege a költő szavaiból így sugárzik: Szeresd a virágot és ne féltsd szivedet, mert ki ezt szereti, rossz ember nem lehet. Ez annyira mélyen járó igazság, hogy bővebb fejtegetésre nem is szorul.

Egy további lépéssel megállapíthatjuk, hogy nem találunk tantárgyat, amely annyira fejlesztené a siketnéma *előrelátó képességét*, mint a kertgazdaság. A különböző kertgazdasági növények idején való vetése, ültetése, ápolása, védése, szedése stb. gazdagító hatással bír a siketnéma előrelátó képességére.

Ezek kapcsán figyelmet érdemel a kertgazdaság *kézügyesítő* szerepe is. Sokan abban a tévhitben vannak, hogy a kéz, a szem és az izomérzés fejlesztésére egyes-egyedül csak a slójd és női-kézimunka hivatott. Tévednek, mert a kertgazdaságban oly munkálatokat találunk, melyek sokkal tökéletesebb kézügyességre vezetnek, mint a slójd. Itt van többek között a fák különböző nemesítése, ápolása, mely egy-magában is megcáfolja a fent jelzett állításokat. Ha már most az általános nevelői érték befejezésénél összegezzük az előadottakat, beláthatjuk, hogy a kertgazdaság oly fontos tényező, melyet a siketnéma nevelés-tanításánál a legkevésbé sem szabad mellőzünk.

Épp ezért a kertgazdaságnak teret kell adnunk a tantervben is. Még pedig oly részletezéssel, mint a slójdnek, vagy a női-kézimunkának. Arról, hogy a kertgazdaságot miként lehet nevelés-oktatásunkban értékesíteni, egy más cikk keretében szólok.

A kertgazdaság általános nevelői értékének jellemzése után, röviden még át kell térnem annak speciális értékére is.

A siketnéma pályaválasztása körül felmerült vélemények java-része az ipari pályák mellett kardoskodott, sőt kardoskodik még ez idő szerint is. Ezzel mintegy bizonyítani akarják, hogy minden egyes siketnéma kizárólag csak az ipari pályára alkalmas.

Mindezek oly állítások, melyek egyenesen elébe vágnak a siket-

néma más pályán való érvényesülésének, továbbá egyéni képessége szabad megnyilatkozásának.

Jól tudjuk, hogy a siketnémák zöme a szántó-vető nép kebeléből való, így tehát a legtöbb siketnéma gyermeknek már vérében lapang a hajlam valamely gazdasági foglalkozás iránt. Miért tompítjuk tehát a hajlamokat, képességeket? Van-e jogunk hozzá? Továbbá a gazdasági ágazatok közé oly foglalkozások tartoznak, melyeknél a szem, a kéz és az izomérzés játszik a főszerepet. Ez legjobb biztosíték a siketnémának valamely gazdasági pályán való helyes érvényesülésére. Igaz ugyan, hogy hazánkban, dacára annak, hogy földmivelő állam vagyunk, még kevés példa van erre. Ámde ha végignézzük Anglia, vagy az Egyesült Államok siketnémáinak pályaválasztását, kitűnik, hogy a jelzett siketnémák mintegy 30—50%-a a gazdasági pályát választja, ahol jobban boldogulnak, mint bármely más pályán. Második fontos s idevágó kérdés, vajjon biztosíthatjuk-e az egyes gazdasági pályákkal a siketnéma jövőjét? Minden bizonnyal igen. Sőt talán jobban, mint az ipari pályával. Mert hiszen az ipari pálya manapság nagy anyagi áldozatot igényel, mi a siketnémánál nincs. Így jóformán egész életén keresztül csak segédeskedik s tengődik.

Az állam kötelességei közé tartoznék, hogy a gazdasági ismerettel és gyakorlattal bíró siketnémákat a maga különböző telepein (szőlő, faiskola, mezőgazdaság) alkalmazza, mint pl. Angliában, vagy Amerikában.

Ahhoz tehát, hogy a siketnéma egyéneknek az egyes gazdasági pályákra utat nyithassunk, szükséges, mint hangoztattuk is, hogy azoknak az országban egyelőre *egy gazdasági iskolájuk legyen*. Ami annál is inkább kívánatos, mert köztudomású, hogy a siketnémák az érzékűekkel egyetemben rendszeresen és eredményesen nem oktathatók.

Mindezért külön speciális gazdasági iskolákra szorulnak. Azt hiszem, hogy maga a földművelésügyi minisztérium sem zárkóznék el a nevezett eszme támogatásától. Mert ha az érzékű egyének számára tart számos gazdasági, földmives, kertészeti, szőlészeti, vincellér stb. iskolát, akkor méltányos lenne, hogy a siketnémák számára legalább egy ily jellegű iskolát állítson s tartson fenn.*)

Szobolovszky István.

*) Bizony-bizony, mintha már elfeledtük volna *Rousseau* tanítását: *Vissza a természethez!* Az építési tervekkel most foglalkozó testületeknek (Temesvár, Budapest, Kecskemét, Jolsva, Eger, Debrecen, Körnöcbánya) jó volna úgy munkálkodniok, hogy minél tágasabb helyet kapjanak. Sőt a már felépítettekhez is kellene szerezni kertnek alkalmas területet, ahová a növendékek kijárhassanak munkálkodni. A nagy törtetésben nem ártana néha-néha egy kissé visszafelé is tekinteni. Jusson eszünkbe a magyar siketnéma-oktatás születési bizonyítványából, *Cházár András*-nak ama nevezetes leveléből a bölcs útmutatás . . . „sőt a Tanulóknak mind Multságokra, mind Gyakoroltatásokra egy közel levő kertemet is hasonló Jussal oda engedem . . .“
Szerk.

A mássalhangzók (konzonánsok) kifejlesztése a siketnémák I. (artikulációs) osztályában.

— Útmutatás a siketnémák iskolájának gyakorlati hangfiziológiájához. —

Irta Stern Ottó stadei siketnéma-intézeti tanár. Fordította és a magyar vonatkozású részekkel ellátta Váradi Zsigmond siketnéma-intézeti igazgató.

(Folytatás.)

m mm M

I. Előkészítés.

A) Előgyakorlatok.

a) A levegőáramnak a szájon keresztül való lehelése az ajkak zárásával: „hhhp,“ vagy ugyanez a gyakorlat zöngés légárammal és mérsékelt állkapocs-állással. Körülbelül így: „mmp.“ Ez által elérjük először, hogy úgy a zöngé nélküli, valamint a zöngés levegőáram az egész szájürön keresztül egészen a zárt ajakig hatoljon, amire a „m“ képzésénél feltétlenül szükségünk van; másodsor ezáltal a nyelvet a „m“ képzéséhez szükséges helyzetbe juttatjuk. A nyelv a szájür aljához lapuljon, úgy, hogy fölötte egészen az ínyig egy nagy ür keletkezzék. Ez az ür a fogsorok keskeny rése által az ajakürrel áll összeköttetésben. Az ínylvitorla teljesen tétlenül ebbe az ürbe csüng le. Közte és a nyelv háta közt meglehetősen nyílás marad, melyen keresztül a száj- és torokür levegője közlekedik egymással. Az imént említett szájürt úgy is keletkeztethetjük, hogy állandó ajakzárlattal az alsó állkapcsot ismételten lefelé mozgatjuk, épúgy, amint csukott szájjal az ismeretes rágómozgásokat végezzük.

b) Teljesen csukott ajakkal az orron keresztül való lélegzés. A tanuló a közvetlenül az orrlyukakhoz illesztett ujján megérzi az orron keresztül eltávolodó levegőáram nyomását és melegét. Az orrlégzés hatását a tükör, palatábla, ablaküveg felületére lerakódott párán, kicsiny, könnyű tárgyak: papírszeletek, pehely, vatta mozgásán is észleli. Néhány percig a szabadban, csukott szájjal végzett szaladási gyakorlatok is arra készítetik a tanulót, hogy magától az orron keresztül erőteljesen lélegezzék. *)

B) Tulajdonképeni hangfejlesztés.

a) Az optikai hangbenyomásokat a tanuló a tanár szájáról (esetleg a tükörből) szerzi. E közben szükséges, hogy a beszédszervek**) működése és állása teljes egészükben és ha kívánatos, egyes részleteiben is demonstráltassék. A demonstrálás elülről és oldalt is történjék.

b) A tanuló egyik ujját vagy a mint Lachs mondja: „két ujjának hegyét, mint a tubákolásnál szokás,“ a tanár orrnyílása alá helyezi.

c) A tanuló másik keze a tanár nyakán tapintja a hangot.

d) A tanár először hangtalanul, de egész természetes módon

*) Ez előgyakorlatokon kívül még mások is végzendők, melyeknek minősége és terjedelme a gondos tanárra bízható és amik hangképzés közben maguktól kinnakoznak. Csak ezeket említjük: az orr- és szájüreg orvosi megvizsgálása, a zseb-kendő gyakori használata, ajakgimnasztikai gyakorlatok stb.

**) Ajánlatos, hogy az artikuláció közben a tanár nyaka fedetlen, szabad legyen.

mondja a „m“-t; az erőltetett szuszogó-zörej kerülendő. Az alsó állkapocs mérsékelt letolása is feltüntetendő.

e) A tanuló ezt az úgynevezett hangtalan „m“-t utánozza, miközben kezeit saját beszélőszervére helyezi, amint azt b) és c) alatt mondtuk.

f) A tanuló azután ismét a tanáron érzékelje, amint az a „m“-t először hangtalanul, azután pedig (ugyanazzal a kilélegzési árammal) zöngésen ejti.

g) Ugyanezt utánozza a tanuló, miközben az érzékelést saját magán végzi.

h) A „m“ jellegzetes rezgési mozzanatának felismertetése. A „m“-nél a toldalékeső ürei: az ajakür, az egész szájür, a torok- és choanaür, valamint a két orrsatorna egymásba nyílnak. Jellemző a „m“-re, hogy az ajakür levegője együtt rezeg a többi ür levegőjével és ez a rezgés átterjed az ajkakra és velük szomszédos húsos arcreszkekre. A tanuló ezt az erős ajak- és arcrezgést ujjával vagy kezefejeével egész tisztán megérezheti.

Ezen kívül még az orrcimpák és — mint még sok más hangnál — a fejesontok, a gégefő, a mell, a hát is átveszik a rezgést. Ha az orr-rezgést is meg akarjuk ezúttal ismertetni, akkor ne csak a „n“ és „ng“-nél mutassunk reá, hanem feltétlenül szükséges, hogy utóbbiak ejtésénél az ajak- és arcrezgések hiányára is felhívjuk a figyelmet. Nem fogadható el tehát Kernernek az a kijelentése, hogy „a „m“ jellegzetes ismertető jele, t. i. a rezgési elem az orrban keletkezik.“

i) A segítő eszközök elvonása és a „m“ rögzítése. A használt eszközök és műfogások mellőzésével arra szoktatandó a tanuló, hogy a „m“-t az optikai szájkép alapján ejtse ki, illetve képezze.

A „m“ megszilárdítására, biztosítására szolgáló további utasításoktól ezúttal eltekintünk és a megfelelő gyakorlatok alkalmazását a tanár belátására bizzuk.

II. Anyagnyújtás.

1. Lasius⁴ (22. old.), aki v. Meding kisasszony tanításának kezdetekor hangfejlesztési kísérleteket tett, arról értekezik, hogy „a „m“ nem volt kifejleszthető, hanem „b“ ejtetett helyette.“ Ennek oka az orrsatornák átjárhatatlansága, melyet Lasius nem ismert, tehát nem is méltányolt. Ezt következő további fejtegetése is bizonyítja: „a gyermek nem volt képes orrát kifujni, akár mily markánsan és módszeresen mutatták is neki, csak az orrából esetleg kifolyó váladékot tudta zsebkendőjével letörölni.“ Némely tanítványunk még ma is hihetetlen ügyefogyottságot tanúsít a zsebkendő használatában. Bármily gyakori mutató és utasítás sem vezet célhoz. Ily esetben ugyancsak módszeres eljáráshoz folyamodunk.

a) Első sorban a tanuló figyelme felhívandó a tüdőből kiszorítható levegőáramra, ami a szájon keresztül folytatandó lélegzési és fűvási gyakorlatok által érhető el.

b) A száj szilárd elzárásának gyakorlása és a levegőnek az

orron keresztül való kibocsájtása. E levegőáram segítségével eleinte könnyebb tárgyakat (papirszeleteket, később kisebb-nagyobb papirgolyócskákat) mozgatunk, fúvatunk.

c) A levegőt egy-egy orrlyukon, először a jobbon, aztán a balon keresztül fújatjuk ki, miközben a másik orrlyukat ujjunkkal befogjuk.

d) Ugyane fúvó gyakorlatokat egymásután többször felváltva: jobbról-balról, balról-jobbról ismételtetjük.

e) *a*, *b*, *e* és *d* alatti gyakorlatok a zsebkendő alkalmazásával hajtatnak végre; a zsebkendőt abrosz módjára kiterítjük és tele hintjük könnyű tárgyakkal, melyeket a tanuló, ki a kendő egyik csücskével az egyik orrlyukat befogja, a másik nyíláson kitóduló levegővel azokat elfújja.

f) Gyakorlatok a tulajdonképeni orrfúvás elősegítésére.

2. Dániel (131. old.)¹⁵ azt tanácsolja: „A tanuló először nyitott szájjal képezzen „á“-t és azután kísérelje meg ugyane műveletet csukott szájjal.“

3. Jarisch (64. old.)²⁰ azt mondja: „A „m“-t könnyűszerrel úgy képeztetjük, hogy a gyermekkel „u“-t ejtetünk és e közben ajkait összehúzzuk.“

4. Magnat (157. old.)³¹ azt tanácsolja: „A nyelv hegyét a fogak, sőt egészen az ajkak közé előre toljuk úgy, hogy a levegő útja a szájon keresztül el van zárva. Ennek az a következménye, hogy a gégeből jövő vibráló légáram az orron keresztül megy ki. Miközben a levegő így eltávolodik, a nyelvet visszahúztatjuk és a „m“-hez megkivánt helyzetbe hozatjuk.“

5. Hoffmann (44. old.)⁴⁸ szerint: „Ha a tanuló a „ma“ kapcsolat közé „b“-t vagy „p“-t illeszt és „mpá“-t ejt „má“ helyett, akkor a „m“-nek hosszas, nyújtott ejtése ajánlatos.“

6. Walther (214. old.)⁵³ kiemeli: „A siketnémák az orrhangok első gyakorlatai közben gyakran abba a hibába esnek, hogy a levegőt erővel szoritják a szájesatornán keresztül. Azt tanácsolja tehát a tanárnak, hogy a lehető legnagyobb nyugalommal járjon el tanítás közben és figyelmeztesse a tanulót, hogy a „m“ kiejtéséhez felesleges mindennemű erő kifejtés. Ha a gyermekek mindenáron a szájon keresztül akarják a levegőt kibocsájtani, ajánlatos, hogy szájukat kezünkkel befogjuk.“

Kerner⁶⁰ a Dániel által ajánlott eljárást következőleg írja le: „Ha az „á“-t ejtetjük és ennek folytonos hangzása közben a szájat becsukatjuk, akkor „m“ jön létre.“ Szerinte fiziológiai szempontból a beszélő szervek legegyszerűbb (?) alakulata forog fenn, miután az egész beszélő apparátus indifferens fekvést foglal el.“ Ha egyszerűen indifferens fekvésről, vagyis a beszéd szervek bizonyos nyugalmi helyzetéről van szó, akkor ez majdnem minden izoláltan kiejtett hangról állítható. De amint racionalis eljárásunkból láttuk, a „m“ fejlesztési feltételei nem is oly nagyon egyszerűek. A legegyszerűbb fekvés a beszéd szervek lélegzési fekvése volna és e mellett inkább „n“-t, mint „m“-t képezhetünk.

8. Huschens (33. old.)⁶⁵ a „m“ fejlesztésénél a levegő rezgését a mellkason és az ajkakon érzékelteti. Tökéletlen ajkzárlat esetén

„erőteljes zárlat követelendő és a hang szilárd kapcsolással kezdendő. Később azonban mindinkább tompulhat.“ A könnyen bekövetkező nazalizálás elkerülhetése céljából azt ajánlja, hogy „a „m“ szótag végző hangként gyakoroltassék.“

9. A „m“-ek „p“-ből való fejlesztése. Legkényelmesebb, ha a „p“ képzésénél leirt ajakzárlatból indulunk ki. A tanuló, miután már jól ismeri a zárlatot, azonnal helyesen képezi azt. Rászoritjuk, hogy egyik kezével saját, másik kezével a tanár gégegét tapintsa meg. Azt várja, hogy a tanár az ismert „p“-t pattantsa ki; mennyire elbámul, meglepődik, ha az explozió helyett egész mást, t. i. rezgést érez a nyakon, miközben a száj csukva marad. Eleinte a tanuló ez ingerre rendszerint az előtte már ismert „p“ explozióval fog felelni. De abban a pillanatban, amikor a „p“ kicsúszott az ajkain, azonnal tudatára ébred annak, hogy nem jól utánozta a mutatott hangot; kijavítja tehát önmagától a hibát, vagy többszöri mutató után minden különösebb nehézség nélkül sikerül a „m“.

10. Némely tanuló a zöngés hangáram egy részét a szájon keresztül eresztí ki. Az ajkakon alig észrevehető rést alkot. Ha a tanár — fokozott figyelmére dacára — nem fedezné fel e hiba okát, akkor a kézi-tükör kitűnő szolgálatokat teljesít. Illesszük ezt vízszintes irányban a tanuló orra alá olyformán, hogy a tükör felső ajkát érje és az orr levegője a tükrörlaphoz ne juthasson. Ha a száj felé eső tükrörlapon pára mutatkozik, akkor megtudjuk, hogy a levegő hibásan a szájon keresztül is távozik. Klinkhardt (146. old.)⁵⁷ más módot ajánl: „Utásítjuk a tanulót, hogy fejét közelítse a hideg ablaküveghez. Ajka és orra közé lapos vonalzót illesztünk, melynek egyik keskeny éle az üveghez szorul. Ily helyzetben hosszan ejtjük a hangot. Ha a vonal alatt is mutatkozik pára, akkor megállapíthatjuk, hogy a „m“ nem tiszta nazális, hanem orális is. A pára mennyiségéből arra is következtethetünk, hogy a hiba súlyos természetű-e? Miután e hibának oka az ajakizomzat tökéletlen megfeszülése, az által segíthetünk rajta, hogy a „p“-t gyakran, erőteljesen ejtjük (esetleg könnyebb, kicsiny tárgyak felé). Külön ajakgimnasztika is végezhető, miközben más segédeszközök igénybevétele mellett a többször említett faolló is használható. A tanuló kísérelje meg, hogy a nyitott ollót ajkaival összecsupkja.

11. Gyakran megtörténik, hogy némely tanuló helyes „m“ zárlat és orr-rezgés mellett sem ejt tulajdonképeni „m“-et, hanem „n“, „ng“-hez hasonló hangot hallat. E hiba nem lévén könnyen felismerhető, kell, hogy bekövetkezésére nyomatékosan rámutassunk. Ennek legjobb ismertető jele az erős ajak- és arcrezgés hiánya. Oka abban kereshető, hogy a nyelv nem marad meg a szájür fenekén, hanem a szájjpad felé emelkedik. E baj megszüntetése, vagy a fenébb említett megfelelő szájür alkotása céljából felsorolt gyakorlatok végzése által, vagy alkalmas segédeszközök segítségével érhető el. Pl. vékony falemezt (kötőtűt, ujjunkat) tolunk a tanuló szájába, melyvel a nyelvet leszoritjuk.

12. Más hiba, hogy a „m“-ből hiányzik a kellő csengés és orr-hangú színezete van. Ez onnan származik, hogy a szájürön keresztül

a lelőgő nyvitorlához vezető út — a nyelv hátának túlságos felemelkedése folytán — nagyon megszűkül, mi által a „m“-re oly lényeges orális rezonáló űr hiányzik. Ezt a hibát úgy szüntethetjük meg legkönnyebben, ha a nyelv hátsó részét egy vékony csontocskával (falemezzel) lenyomjuk.

(Folyt. köv.)

Szakirodalmi szemle.

(Folytatás.)

Sok pedagógiai szempont szól a mellett, hogy a foglalkoztatást tanítási elvvé tegyünk. Mi a némát beszédre akarjuk megtanítani. A beszédtanítás oktatásunk főtárgya. E szempontból minden módot, eszközt meg kell ragadnunk, hogy a siketnémák beszélő kedvét minél előbb, már a kiejtéstaniás fokán felébresszük. Erre pedig a foglalkoztató-munka kiválóan jó segédeszköz. Az alsó fokon a tanítás sok nehézséggel jár. Sokat kell a tanárnak, növendéknek egyaránt vesződnie minden szónál, fogalomnál. Ha a gyermek eközben olyan munkával foglalkozhatnék, amely neki örömet szerez, akkor nem esnék neki olyan nehezére a tanulás és szinte észrevétlenül győzné le az akadályokat. A kézimunka játékszerű foglalkozás. A játék pedig a gyermek egész világa. Ez köti le szívét, lelkét. Ha tehát a játékot belevonjuk a tanításba, észre sem veszi a sok nehézséget, amellyel meg kell küzdenie. Amikor a gyermek dolgozik, akkor terem, alkot. Az alkotás gyönyöre pedig kedvessé teszi az azzal járó beszédet. A gyermek mindenkör szívesen beszél munkájáról.

Tanításunkban nagy szerepet játszik a szemléltetés. A sikeres oktatásnak fontos követelménye, hogy a gyermekek tiszta, világos, helyes képzeteket, fogalmakat nyerjenek. E célból az előforduló tárgyakat legjobb a gyermekeknek lehetőleg a maguk helyén bemutatni. De nem mindig lehet ám ezt tenni. És gyakran megtörténik, hogy már előfordult fogalmakat akarunk számonkérni. Gyakran meg azt is tapasztalhatjuk, hogy a gyermek már előbb megnézett dolgokat nem helyesen fogott fel, nincs róla tiszta képe. A kézimunka ily esetben nagy segítségünkre lehet. Kivágatjuk, megformáltatjuk, vagy lerajzol-
tatjuk a kívánt tárgyat. Rögtön meglátjuk, hogy tisztában van-e vele a gyermek, vagy sem. Tehát a foglalkoztatás a növendékek tudásának egyik legbiztosabb ellenőrzője. A munkát a tanítással összekötvén, a gyermek úgy az alkotásban, mint a dolgok felfogásában cselekvőleg vesz részt. Alkotni akar, tehát jól meg kell néznie a tárgyat. Csupa figyelem, csupa mozgás az egész gyermek. Szeméből az alkotás vágya sugárzik. Szívvel-lélekkel lát a munkához, mely egyszersmind a tanítás anyaga is. A léleknek ily üdeségét, fűrgeségét, a tanításra való fogékonyságát pedig a foglalkoztatástól eltekintve, semmiféle más eszközzel nem tudjuk elérni. Az emberi beszédet a szükségérzet fejlesztette ki. A kis gyermek is az ő apró-cseprő dolgai, játéka közben szinte játszva tanulja meg a beszédet, miközben a tárgy és az azt megelőző szó elválaszthatatlanul forr egybe. A siketnéma nem hallván a felnőttek szavát, nincs abban a szerencsés helyzetben, mint az éperzékű gyer-

mek. Ő csak mesterséges úton, sok és nagy nehézségek legyőzése árán tanulhat meg beszélni. Eltekintve a beszéd mechanikai részétől, a szó és a tárgy összekapcsolása is sok nehézséggel jár nála. Nem is ritka eset, hogy vagy a szó jelentését felejtí el, vagy a tárgy neve nem jut eszébe. Ha azonban a gyermek a tárgyat előbb megnevezi, azután kivágja, lerajzolja vagy megformálja, akkor tovább van előtte a tárgy, jobban belevésődik emlékezetébe az annak megjelölésére szolgáló szó. A tanításnak ez a formája megközelíti a halló gyermek beszédtanítását. Játszi foglalkozás közepette gyakorolja a beszédet. A foglalkozás mellett pedig száz meg száz alkalmoszerű kifejezést, társalgási szólásformát sajátít el. Hozd ide! Tedd el! Vidd el! Tedd arrább! Nem jó! Nagy, kicsi, keskeny, magas stb. Csináld nagyobbra, kisebbre, vékonyabbra! stb. Nem tudom, mit akarsz! A különféle kérések stb. Mind játszi, fürgé gyermekei a beszédnek. De olyanok, amelyek nélkül nem lehetünk meg, amelyek nélkül nincs beszéd. Ha a tanár nem veszi figyelembe a jeleket, ha megkívánja a növendékektől, hogy minden útbaigazítást, felvilágosítást, eszközt, anyagot élőszóval kérjen és ha a gyermek a kérésre kapott magyarázatra meg tudja csinálni munkáját, akkor szívesen fog máskor is beszélni és ilyformán a jel egészen háttérbe szorul.

Már említettem, hogy ez az oktatási irány ez idő szerint még csak kísérletszerű egyes intézetekben. Tietjen véleménye szerint azonban minden osztályban értékesíthető és keresztülvihető. A fő követelmény az, hogy kevés időt, kevés szerszámot igénylő munkát végeztessünk. A tanítás pedig óra alatt, különleges berendezés nélkül történhessék meg és hogy az anyag könnyen beszerezhető és olcsó legyen. Legcélszerűbbek e szempontból a pálcikakirakó, az agyag, a papirhajtogató, a táblácska kirakó, esetleg a borsómunkák, a rajz és festés. Az I. osztályban jó szolgálatot tehet a pálcikakirakás és papirhajtogatás. A pálcikakirakás, rajzolás testvonalakkal. A fő az, hogy valóban létező formákat csináltassunk növendékeinkkel. Jó előkészítője ez a számtannak is. Eleinte egyforma, majd később különböző (3—6 féle) nagyságú pálcikákkal dolgoztatunk. A pálcikákkal a gyermek szemlélete körébe eső formákat csináltatunk. Ebből egész sorozatot is állíthatunk össze. A papirhajtogatással a rajzot is összekapcsolhatjuk. A gyermek megcsinál valami formát. Azután beragasztja egy füzetbe és mellé le is rajzolja azt. A II. osztályban már agyaggal kezdünk dolgoztatni. Ezt kedveli legjobban a gyermek. Visszaemlékezteti az iskolába jövele előtti időkre. És ha elgondoljuk, mily örömmel szoktak a gyermekek a homokban játszani, mennyi különféle alakot csinálnak a homokban a homokból, akkor megállapíthatjuk, hogy az agyagmunkának is sok hasznát vehetjük az alsóbb osztályokban a beszédtanítás folyamán, ahol oly sok szemléletre van szükség. Ugyanezen okból a III. és IV-ik osztály tanítási óráiban is haszonnal értékesíthetjük az agyagmunkával való foglalkozást.

Az V. osztályban, ahol a földrajzból a szülőföldet, a várost tárgyaljuk, szintén megbecsülhetetlen szolgálatot tesz az agyagmunka. Itt lépnek fel a földrajzi előfogalmak. Egy egyszerű agyaglap elegendő a város és határának megjelölésére. Aztán kikerekíthetjük rajta a vá-

rost, megjelölhetjük az utcákat, tereket, középületeket, vasutat, a rajta keresztül vagy mellette folyó patakot, folyót stb. Azután lerajzoltatjuk azt és így megvetjük a térképolvasás alapját. A VI. osztályban a természetrajz tanításánál is hasznos anyagunk az agyag: meggyőződhetünk általa, hogy a gyermek jól fogta-e fel a tanított dolgot, akár gyümölcsről, gombáról, egy csont, csőr, fej formájáról stb. legyen szó. Kiformálhatja az úszómadarak lábát, a ragadozók karmát, csőrét, a csigaházat stb.

A számtanban pl. sokkal hamarabb fogja fel a törtéket, ha ő maga szel 2, 3, 4, 5 felé egy-egy agyaggolyót, mintha a tanár magyarázza azt neki.

A történelmi órán régi fegyver-alakokat, korsókat, edényeket, eszközöket állíthat elő 1—2 perc alatt.

Szóval nincs tantárgy, amellyel ne lehetne összekötni a munkát és amelynél nem tehetne jó szolgálatot a megértetés, a helyes felfogás szempontjából.

Nagyjában vázoltam azok felfogását, akik a foglalkoztatva tanításnak a hivei, akik a munkát tanítási principiummá akarják tenni. Az elért eredményekről — kísérletezésekről lévén szó — nincs módomban bővebben számot adni. *A felhozott indokok megállják helyüket*, el lehet fogadni valamennyit. *De nem hiszem, hogy e munkákat a vázolt mértékben meg is lehessen valószínűsíteni.* A siketnémák tanárát sok munka terheli. Felelősség mellett dolgozik. Ha ez első osztályban a sok írási gyakorlat rovására esetleg alkalmaznók is e foglalkoztatást, akkor is sok időt veszítené a tanár e munkák irányításával, vezetésével és ellenőrzésével. Ezt pedig a hangfejlesztés sinylené meg. A felsőbb osztályokban pedig a tanítandó anyag csökkentése nélkül gondolni sem lehetne a foglalkoztató munkálatokra. Megengedem, hogy az ilyen munkák nagyban elősegítsék a fogalmak tisztulását, a növendékek tisztánlátását; anyagot szolgáltatnának az alkalmazszerű társalgás gyakorlására és összekötnék a tanítást a való élettel, de az is igaz, hogy elapróznák az időt, megakadályoznák a tanítás folytonosságát. Csak a földrajzot említem meg. Nálunk is az V. osztályban kezdődik annak tanítása. Mennyi idő áll rendelkezésünkre? Heti 2 óra. És mit kell megtanítanunk? Az anyag részletezését nem említve, le kell rajzoltatnunk a szélrózsát, a látóhatárt, a tanterem, az intézet, az intézet környékének, a város, a város környékének alaprajzát, a járásokat, a megyét. Sok dolgot ad ez nagyon. Ha ezenfelül még agyaggal is kísérletezünk, igazán nem tudom mi maradna a tanításra. Az érzékeküeknél könnyebb a helyzet. Szeme a munkáján van, hallása a magyarázatot kíséri. Sőt az utóbbi mintegy útbaigazítást ad a munkában. E kettő pedig egymást kiegészítvén, a végeredmény alapos tudás, tiszta felfogás lehet.

Talán kedves, szórakoztató is e munka. De bátran el lehet mondani, hogy ha minden nap, minden órában elővesszük, nem sokáig fog az maradni. Ismerni kell a gyermek természetrajzát. Az újdonság ingerli, a megszokott dolog untatja. Aztán meg csak azt teszi szívesen, amit saját maga talál ki. Ha 8 éven át folyton-folyvást agyagoztatunk, csakúgy megunja, mint akármelyik játékot. Mindent a maga

idején. A gyermekek játékaik is mozgóképszerűen változnak évszakok szerint. Nagymétát csak tavasszal játszanak. Vagy ott van a diaboló. Ki lát ma már diabolózni? Eltűnt; talán sohasem, vagy csak évek mulva tér vissza.

Nézetem szerint a kézimunka szükséges. Szükséges annyiban, hogy előkészítse a siketnémát. A siketnémától még mindig húzódoznak a mesterek. Szükségük van ajánlólevélre. Jó ajánló levélnek bizonyult eddig az, hogy kézügyességi oktatásban részesültek, hogy tehát meg tudják fogni a kalapácsot, gyalut, fűrészstb. és minél előbb értékesítheti a mester az ő ügyességüket mesterségében a saját érdekében. Ebben az értelemben híve vagyok a kézimunkának továbbra is. r.

Küzdelem a létért.

— Az izr. siketnémák orsz. intézete tanárainak mozgalma. —

A jövő embere, aki majdan a most letűnő idő eseményeinek szálaít történeté szövegeti, méltán elgondolkodhatik, amikor elfogulatlanul megállapítja, hogy a magyar siketnéma-oktatásügynek munkásait a szociális eszméket oly fennen hirdető XX. században mily mostoha elbánásban részesítették sorsuk intézői. Im egy adat, egy fonál a történelem szövöszékébe.

Az izr. siketnémák orsz. intézetében működő kartársaink ez év tavaszán újra kéréssel fordultak az intézet Vezérlőbizottságához. Kérték: *fizetésügyüknek rendezését, heti-óráik számának leszállítását*, esetleg óratöbbleti-díjak rendszeresítését és *a benlakás megszüntetését*, illetőleg ez ügynek szabályozását.

Kérésük annyira tárgyilagos és megokolt, oly méltányos, hogy szinte csodálkozunk, hogy ily dolgokat egyáltalában kérniök kellett. Igaz ügyük sem magyarázatra, sem bővebb részletezésre nem szorul. Annál érthetlenebb tehát, hogy a Vezérlőbizottság f. évi június 6-iki gyűlésén — épen a sikerült ünnepi vizsgát követő napon — kéréseiket nem teljesítette.

Azzal, hogy a künlakó tanárok eddigi 10%-os drágasági pótlékát — 1912. január 1-től számítottan — 15 illetve 20%-ra emelte, továbbá, hogy a testület régibb idő óta benlakó tagjainak díjazását — f. évi szeptember 1-től számítva — évi 100 koronával emelte, maga a Vezérlőbizottság is nyilvánvalóan elismerte kartársaink helyzetének tarthatatlanságát: de, hogy ez a javítás fizetésrendezésnek nem nevezhető, az bizonyos.

Semmi sem áll tőlünk távolabb, mint az a feltevés, hogy a Vezérlőbizottság nem emelkedett felelősségteljes tiszte magaslatára.

Vajjon mi az oka tehát kartársaink jogos küzdelme sikertenségének?! Mi biztunk az izr. siketnémák intézete új igazgatójának pedagógiai és szociális érzékében. Azt hittük, hogy mint az intézet és a vezetésére bizott testület elválaszthatatlanul közös érdekeinek első sorban hivatott, a kor szellemét megérteni tudó képviselője, kötelessége egész tudatában, teljes erejével fog iparkodni, hogy — ha kell — a Vezérlőbizottságot meggyőzze arról, hogy a felsorolt kérdések-

nek sürgős teljesítése: a nyugodt, az eredményt célzó munkálkodásnak legegyszerűbb feltétele.

Amint az események mutatják, várakozásunkban ezúttal csalatkoztunk. De még inkább csatlakoznak azok, akik azt gondolják, hogy dolgukat jól végezték.

Oktatásügyünknek megbecsülhetetlen szolgálatot tesz az, aki bölcs belátással szervezetileg rendezi az említett személyi ügyeket, amelyeket — és ezt hangsúlyozzuk — az intézmény érdekétől külön választani, sőt a két tényezőt szemközt állítani és az intézet érdekének, az egyének törekvéseivel szemben való védelmezését hangoztatni természetellenes és így kétes sikerű vállalkozás. Aki ezt az irányzatot megdönti, aki a fejlődésnek és haladásnak útjait megfelelő intézkedésekkel kijelöli: az az izr. siketnémák orsz. intézetének második alapítója leszen. Kartársainkat egyéni érdekeltségükön felül — és ezt első sorban kellene említenünk — a hazai siketnéma-oktatásügynek lelkiismeretes szolgálása is feltétlenül kötelezi, hogy sérelmes helyzetüknek igazságos, elvi alapokon nyugvó rendezéséért minden megengedhető módot és eszközt felhasználjanak. További küzdelmükben is buzdítsa őket magasztos pályáknak szeretete és a kartársi együttérzésnek felemelő tudata.

Vajha a jövőben megértéssel találkoznának sorsuk intézőinél!

K.

VEGYESEK.

A gyógypedagógiai tanárképzőn május 26-án volt az írásbeli, 29-én és 30-án pedig a szóbeli *szakvizsga*, amelyen a következő jelöltek vizsgáztak: *Fehérvári* Sándor, *Jónás* A. Jenő, *Kanizsai* Dezső, *Katona* Géza, *Klampfer* Ferenc, *Kunsch* Ferenc, *Maár* János, *Milassin* Gyula, *Molnár* Antal, *Mayer* Dezső, *Rózsa* Ede, *Salgó* Elemér, *Szász* János, *Szép* József, *Szirt* János, *Ürmösy* Jenő, *Vas* István, *Volmann* János, *Zengő* Péter, *Zsutty* Béla. A június 23-ki *alapvizsgára* 13 jelölt jelentkezett.

Kongresszus a siketnémákért. Olaszország egységének 50 éves jubileumi ünnepeinek keretébe illeszkedik a *siketnéma-oktatásügynek ez év augusztus 22. 23. 24. napjain Rómában — Mausoleo Adriano (Castel S. Angelo) — tartandó nemzetközi kongresszusa is*, amelyen az egész világ siketnémái, a siketnémák tanárai és mindazok, akiket a siketnémák sorsa érdekel, összejönnek: kifejthetik azokat a módokat és eszközöket, amelyek a balszerencsétől oly nagy számban sujtottak értelmi, erkölcsi és gazdasági helyzetének javítására alkalmasak. A kongresszusnak főbb teendői, melyek részben már tárgyalattak a Chicago-ban (1893.), Genf-ben (1896.), Páris-ban (1900.), Liegi-ben (1905.) és München-ben (1908.) tartott kongresszusokon, a következők: 1. Kötelezővé teendő a siketnémák iparoktatása. 2. Megállapítandók azok a módok, melyek legalkalmasabbak nevelésük magasabb fokra emelésére. 3. Törvények, rendeletek alkotandók társadalmi helyzetük jobbítására. A kongresszuson résztvenni szándékozók (nevük,

állásuk, lakásuk feltüntetésével) küldjék nyilatkozataikat és a 10 lira részvételi díjat a kongresszus végrehajtó-bizottságának pénztárához. (Prof. Carissimo Trafeli, Róma, Via Cavour 116.)*)

Kongresszusunk végrehajtó bizottsága május 6-iki gyűlésén *a)* tudomásul vette *Ákos István* elnök bejelentéseit, hogy 1. a S. T. O. E. 2 lemondott kiküldöttje — *Záborszky Árpád, Vatter Ferenc* — helyét *Kondra Mihály* és *Györgyfy Akossal* töltötte be; 2. a *kongresszus naplóját* minden jogosultnak és valamennyi orsz. képviselőnek megküldötte; 3. a *státuszrendezési javaslat* ügyosztályunkhoz és a szaktanácsához beadatott; 4. az *áll. tanítói véglegesítések* ügyében — illetékes helyen — megnyugtató kijelentést kapott; a törvény ideigl. áll. tanítói kinevezést nem ismer: a jelzett véglegesítések *csupán helyreigazítások voltak*; — *b)* megbizta 1. *Simon Józsefet*, hogy készítsen javaslatot az *ötödéves póllékok egységes szabályozására*; 2. *Káplán Gyulát* a kongr. költségeinek fedezésére megállapított *járulék-hátralékok beszédésével*; — *c)* *Kegler Ferencnek* az ügyrend módosítására vonatkozó *javaslata tárgyalását* (fontos dologban az egész végrehajtó-bizottság előzetesen tudomással birjon az illető ügyről), minthogy az idő későre járt — elhalasztotta.

Közoktatásügyünk cím alatt cikksorozatot ír *Vizy Ferenc* a „Nemzeti Iskolá“-ba. Eddig 3 közlemény jelent meg. (XVIII. évf. 1911. 17., 18., 20. sz.) A 20. szám 4-ik oldalán a mi dolgainkkal foglalkozik. Jobbnak tartaná, ha a siketnémák és a vakok tanárait külön-külön képeznék; sürgeti a tankötelezettséget; jelzi sérelmeinket; rámutat fizetésügyünk mostohaságára; kifogásolja tantervünknek a hangfejlesztés idejére vonatkozó rendelkezését; elismeréssel szól *Náray-Szabó Sándorról*, ügyünk fejlesztéséért.

SZERKESZTŐI ÜZENETEK. Mindenkinek kellemes üdülést kívánok a szünetidőre és *mindenkit* kérek pedagógiai megfigyeléseinek leírására. — **Sz. I.** Máskorra maradt. — **Antal.** Későn jött. — **P. B.** 24-én érkezett; most már jó helyen van. — **V. Zs.** E számból kiszorult. — **Z. E.** Levelemet megkapta-e? — **K. P.** Élő-jegyzésbe került. — **H. L.** „Egészség“ 1910. teljes (1–12.) Az ideiből az 1. 2. 3. sz. jött ide. — **N. Gy.** A Willerügyet rendezni kell! — **W. J.** A küldött levélnek van-e másolata? — **A.** Kezdő munkatársat — szigorú feddével, — dehogyan riasztok el! — **V. J.** Hogy lantodat jól pengetéd, adhattam von-e több jelét? — **Mindenkinek.** 1.) A pedagógiai megfigyelések feljegyzésére, beküldésére újra kérem kartársaimat. 2.) A szerkesztőség és a kiadóhivatal közötti térbeli távolság miatt megeshetik, hogy közölni szándékolt, de lapzáráskor kiszorult cikkről írója üzenetet nem kaphat. Ily esetben elnézést kérek. — **Német.** Jól esett a barátságos hívás, de egyelőre lehetetlen. Kérésemet megújítom. — **M. Á. ?** — **A bizalmi férfiakhoz.** Tagok ajánlását, előfizetők gyűjtését kérem. — **Akiket illet.** A lapkimutatást még nem kaptam meg. Kérem a lapkimutatást. — **H. L.** A jövő évi kinevezéseket illetőleg hivatkozom a „Státuszunk rendezéséről“ című múlt számbeli közleményre. — **E. J.** 1. Földi, földi te dicsekszel! 2. A hirszolgálat kissé lassú. — **P. B.** A nagyobb cikkek már ki voltak szedve. Türelemet kérek. — **M. F.** Máskorra maradt.

*) A kongresszus terve és szabályzata rendelkezésünkre áll, a részletes közlést azonban lapunk körülményei nem engedik. Az érdeklődőket készséggel tájékoztatjuk. Szerk.